

देवघाट गाउँपालिका

तनहुँ जिल्ला, प्रदेश नं. ४

देवघाट गाउँपालिका राजपत्र

गाउँ कार्यपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड: २

संख्या: ३

मिति: २०७५/०२/१९

भाग – २

देवघाट गाउँपालिका

मर्मत संभार कोष सञ्चालन निर्देशिका, २०७५

देवघाट गाउँपालिका मर्मत सम्भार विशेष कोष संचालन निर्देशिका, २०७५ प्रस्तावना

स्वीकृत मिति: २०७५/०२/१९

गाउँपालिकाले निर्माण गरेका सडक, ढल, खानेपानी, सिंचाइ, पुल, कल्भर्ट जस्ता भौतिक पूर्वाधारका आयोजनाहरुलाई दीगो रुपमा संचालनमा ल्याउनका लागि त्यस्ता आयोजनाहरुको नियमित रुपमा मर्मत संभार गर्नु अपरिहार्य हुन्छ । स्थानीय निकाय (आर्थिक प्रशासन) नियमावली, २०६४ को नियम ३३ (ख) गाउँपालिकाले मर्मत सम्भार विशेष कोष खडा गरी सो कोषमा रकम जम्मा गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिकाले न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापनको सूचक नं. २४ मा नगरपालिकाले मर्मत सम्भार विशेष कोष स्थापना गरेको, सो कोषमा कूल आन्तरिक आयको कम्तीमा तीन प्रतिशत रकम मर्मत सम्भार कोषमा जम्मा गरेको, मर्मत सम्भार कोषबाट कार्यक्रम तर्जुमा गरी सम्पन्न पूर्वाधारका आयोजनाको मर्मत सम्भार गरेको जस्ता सूचकहरु समावेश भएबाट गाउँपालिकाले मर्मत सम्भार विशेष कोषमा रकम जम्मा गरी सो कोषलाई व्यवस्थित ढंगले परिचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यिनै कानूनी प्रावधानको अधिनमा रही देवघाट गाउँपालिकाले पनि सडक, पुल पुलेसा, ढल, खानेपानी लगायतका भौतिक पूर्वाधारका संरचनाहरुलाई आवश्यकतानुसार मर्मत गरी दीर्घकालसम्म सञ्चालनमा ल्याउनका लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ र श्रोत परिचालन नियमावलीको नियम १२ को अधिकार प्रयोग गरी यो देवघाट गाउँपालिकाले मर्मत सम्भार विशेष कोष संचालन निर्देशिका, २०७५ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

परिच्छेद -१

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

१. यस निर्देशिकाको नाम देवघाट गाउँपालिकाको मर्मत सम्भार विशेष कोष संचालन निर्देशिका, २०७५ रहेको छ ।
२. यो निर्देशिका राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

- (क) "ऐन" भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ तथा प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने २०७४ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ख) "नियमावली" भन्नाले श्रोत परिचालन नियमावली, २०७४ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ग) "आर्थिक नियम" भन्नाले स्थानीय निकाय (आर्थिक प्रशासन) नियमावली, २०६४ लाई सम्झनु पर्दछ ।

- (घ) “कोष” भन्नाले श्रोत परिचालन नियमावली, २०७४ को नियम बमोजिम स्थापना हुने तथा यसै निर्देशिका बमोजिम संचालन हुने मर्मत सम्भार विशेष कोषलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ङ) “गाउँपालिका” भन्नाले देवघाट गाउँपालिका सम्झनु पर्दछ ।
- (च) “सभा” भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ बमोजिम बस्ने सभा सम्झनु पर्दछ ।
- छ) “कार्यालय” भन्नाले देवघाट गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) “समिति” भन्नाले कोष सञ्चालनको लागि गठन गरिएको समिति सम्झनुपर्दछ ।
- (झ) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ञ) “संयोजक” भन्नाले मर्मत संभार कोष संचालन समितिका संयोजकलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) “सदस्य सचिव” भन्नाले मर्मत सम्भार विशेष कोष संचालन समितिको सदस्य सचिवलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) “गैर सरकारी संस्था” भन्नाले जिल्ला प्रशासन कार्यालय लगायत नेपाल सरकारको विभिन्न निकायमा विधिवत रुपले दर्ता भएका सामाजिक संस्थाहरुलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ड) “पूर्वाधार” भन्नाले सडक, ढल, सडक पेटी, सार्वजनिक पार्क, रंगशाला, ल्याण्डफिल्ड क्षेत्र, सार्वजनिक शौचालय र सांस्कृतिक सम्पदाहरुलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) “मर्मत सम्भार” भन्नाले गाउँपालिका लगायत उपभोक्ता समितिहरुबाट निर्माण सम्पन्न गरिएका पूर्वाधारहरुको नियमित रुपमा मर्मत सम्भार गर्ने कार्य भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

३. **निर्देशिकाको उद्देश्य:** यस निर्देशिकाको प्रमुख उद्देश्य देवघाट गाउँपालिका भित्र रहेका सडक, बाटो, पुल पुलेसा, ढल, खानेपानी लगायतका पूर्वाधारहरुको नियमित रुपमा व्यवस्थित तवरले र दीगो रुपले मर्मत सम्भार गर्ने प्रणालीको विकास गर्नु रहेको छ । साथै नियमित रुपमा मर्मत गरिनु पर्ने सडक, बाटो आदिको पहिचान गर्न, सो अनुसार योजना तर्जुमा गर्न, नियमित रुपमा गरिने खर्चको नियन्त्रण गर्न, लागत अनुमानमा एक रुपता कायम गर्न र गाउँपालिका भित्र मर्मत गर्नु पर्ने र नपर्ने पूर्वाधारहरुको विवरण बनाई गाउँपालिकाको काम कारबाहीमा एकरुपता कायम गर्ने नै भएतापनि यस बाहेकमा अन्य उद्देश्यहरु तल उल्लेख गरिएको छ:

१. सडक, खानेपानी, ढल लगायतका अन्य पूर्वाधारहरुको मर्मत सम्भारका लागि प्राप्त हुने श्रोत र साधनहरुको व्यवस्थित रुपले सञ्चालन गर्ने ।
२. उपभोक्ता समिति, सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुबाट निर्माण भए गरेका योजनाहरुमा स्थानीय जनसमुदायको अपनत्व बृद्धि गर्ने
३. स्थानीय श्रोत र साधनहरुको व्यवस्थित रुपमा परिचालन गर्ने ।

४. स्थानीय उपभोक्ताहरुलाई सम्पन्न तथा निर्माणाधिन योजना तथा आयोजनाहरुमा हाम्रो, हामीले र हाम्रा लागि भन्ने भावना जागृत गराउने ।
 ५. वार्षिक रुपमा मर्मत सम्भार गर्नु पर्ने सडक लगायतका अन्य पूर्वाधारहरुको विवरण तयार पारी मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्यक्रम तयार पार्ने ।
 ६. वर्तमानमा सो लगानी वा थोरै मेहनतबाट भविष्यमा हुने ठूलो क्षतिबाट योजना तथा आयोजनाहरुलाई समयमा नै बचाउने ।
 ७. पुराना योजनाहरुलाई बीचमै रोकेर नयाँ योजना माग गर्ने प्रक्रियालाई निरुत्साहित पार्ने ।
 ८. स-साना मर्मत संभार तथा आयोजनाहरुबाट निरन्तर लाभ लिने क्षमताको विकास स्थानीय उपभोक्तामा गराउने ।
 ९. स-साना आयोजना तथा योजनाका लागि पनि दाता खोज्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्दै जाने ।
 १०. मर्मत सम्भार कार्यहरुलाई सहयोग दिई कार्यमा सरलता ल्याउने ।
 ११. आयोजनाहरु सम्पन्न भएपछि दिगोपना कायम राख्ने ।
 १२. गाउँपालिकाक्षेत्र भित्र सेवाग्राहिहरुको सेवा प्रवाहमा सुनिश्चितता प्रदान गर्न ।
४. **निर्देशिकाको प्रयोगकर्ता:** यस निर्देशिका देहाय बमोजिमका व्यक्ति वा निकायले गर्न सक्ने छन्:
१. प्रयोगकर्ता देवघाट गाउँपालिका, वडासमिति, गाउँ क्षेत्र भित्रका नागरिक समाज, उपभोक्ता समिति, ठेकेदार, कर्मचारीहरु
 २. गाउँपालिकाक्षेत्र भित्रका टोल विकास संस्था, सामुदायिक संस्था तथा यस कार्यमा प्रयोग हुने व्यक्ति तथा समुदायहरु
 ३. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र काम गर्ने अनुसन्धानकर्ता, सामाजिक कार्यकर्ता, विकास साझेदार तथा अन्य सरोकारवाला निकायले पनि यसको प्रयोग गर्न सक्नेछन् ।
५. **निर्देशिकाको कार्य क्षेत्र र सीमा:** यस निर्देशिकामा मर्मत सम्भारका लागि आवश्यक पर्ने व्यवस्थापकीय तथा संस्थापकीय पक्षलाई पनि समेट्न खोजिएको छ । देवघाट गाउँपालिकाले आफ्नो प्रयोजनका लागि मात्र यो निर्देशिका बनाएको हुँदा यसको कार्य सीमा देवघाट गाउँपालिको सबै क्षेत्रमा मात्र रहने छ । यो निर्देशिकालाई देवघाट गाउँपालिका क्षेत्रमा काम गर्ने बिभिन्न सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी क्षेत्रका निकायलाई समेत मार्गदर्शनको रुपमा लिन सकिने छ ।
६. **आवश्यकता:** स्थानीय निकायहरुमा बढ्दै गएको कार्यक्षेत्रको विस्तारका साथै सम्पन्न भए गरेका विकास निर्माण कार्यहरुको दिगोपना कायम गरी गाउँपालिकावासीहरुमा भरपर्दो सेवा प्रवाह प्रदान गर्न, नेपाल सरकार लगायत अन्य निकायहरुबाट भएको लगानीको प्रतिफल हासिल गर्न, विकास खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्न, पूर्वाधारहरुको दीर्घकालीन प्रयोग बढाउन तथा भरपर्दो सेवा उपलब्ध गराउनका लागि योजनावद्ध, नियमित, प्रभावकारी रुपमा मर्मत सम्भार कार्य परिचालन गर्न अति आवश्यक भएको छ । यसका साथै देहायका कारणबाट पनि यसको आवश्यकता बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।
१. सडकहरु लगायत अन्य पूर्वाधारहरुको सेवालाई सूचारु राख्ने,

२. सम्भावित दुर्घटनालाई घटाउन,
३. जटिल किसिमका क्षतिहरुबाट बचाउन,
४. गाउँपालिकावासीहरुको आधारभूत हक अधिकारको संरक्षण गर्न,
५. गाउँपालिका लगायतबाट भएको लगानीको संरक्षण गर्न
६. अन्तरस्थानीय निकायहरुसंग समन्वय कायम राख्ने,
७. सवै नागरिकहरुको गाउँपालिकामा पहुँचमा बृद्धि गर्ने,
८. वातावरणिय समस्याहरुबाट जोगाई राख्ने,
९. सेवा प्रवाहलाई सुनिश्चितता प्रदान गर्ने ।

७. **उपभोक्ता समूह गठन गर्न सक्ने:** आयोजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभ पाउने व्यक्तिहरु मध्येबाट गाउँपालिकाले सम्बन्धित निकाय मार्फत उपभोक्ता समूह गठन गर्न सक्नेछ ।
८. **गैरसरकारी संस्थालाई प्रोत्साहित गर्नुपर्ने:** गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र विकास सम्बन्धी कार्यक्रमको पहिचान, तर्जुमा, सञ्चालन, रेखदेख, मूल्यांकन तथा मर्मत सम्भार गर्ने कार्यका लागि गैर सरकारी संस्थालाई प्रोत्साहित गर्नु पर्नेछ । यसरी सञ्चालित कार्यक्रमहरुमा गैर सरकारी संस्थाहरुले आफ्नै स्रोत र गाउँपालिकाबाट प्राप्त स्रोतबाट सञ्चालन गर्न सक्नेछन् । यसरी आयोजना सञ्चालन गर्ने गैर सरकारी संस्थाहरुले आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको पूर्ण विवरण गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ । गाउँपालिकाले पनि लागत सहभागितामा मर्मत सम्भार लगायतका कार्यहरु सम्बन्धित क्षेत्रका गैर सरकारी संस्था मार्फत योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद २

मर्मत सम्भार सम्बन्धी नीति तथा कार्यनीतिहरु

९. नीति:

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुबाट संचालन गरिने विकास निर्माणका कार्यहरु लगायत सार्वजनिक सेवा सम्बन्धी काम कारवाही सञ्चालन गर्दा सकेसम्म गाउँक्षेत्रका सवै पूर्वाधारका साथै सार्वजनिक सडक, पुल, पूलेसा आदिको स्थायी र दिगोपनाका लागि आवश्यक मर्मत सम्भार कार्य गर्न गाउँपालिकाले अनुकूल वातावरण तयार गर्ने नीति अवलम्बन गर्नेछ ।

१०. कार्यनीति:

यस निर्देशिकाको नीति कार्यान्वयन गर्नका लागि गाउँपालिकाबाट देहाय अनुसारका कार्यनीतिहरु अवलम्बन गरिनेछ:

१. मर्मत सम्भार कार्य श्रमप्रदान भएमा भरसक कामदारहरु सोझै परिचालन गरी वा उपभोक्ता समितिको माध्यमबाट गराउने । मेशिनरी प्रयोग गर्नु पर्ने अवस्थामा प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट खरिद विधिबाट गराउने ।

२. मर्मत सम्भार कार्य वातावरणमैत्री प्रविधि प्रयोग गरी सहभागितात्मक प्रक्रियाबाट संचालन गर्ने ।
३. सम्भव भएसम्म स्थानीय नागरिकहरुको ज्ञान, सीप, अनुभव र योग्यतालाई विकास कार्यमा उपयोग गर्ने ।
४. प्रत्येक वर्ष मर्मत सम्भारका कार्यहरुको लागि आवश्यक सूचि तयार गरी सम्भाव्य क्षेत्र लगायतका अन्य जोखिमपूर्ण स्थानहरुका साथै सार्वजनिक यातायातलाई सूचारु गर्नु पर्ने जस्ता कुराहरुलाई बढी ध्यान दिई यस किसिमको कार्यलाई सहज र सरल बनाउने ।
५. सडक लगायतका पूर्वाधारहरुको निर्माणकार्य सम्पन्न भएपछि लाभान्वित क्षेत्रका जनता, उपभोक्ता समितिलाई गाउँपालिकाको आवश्यक पहलमा मर्मत सम्भार कार्य सहितको जिम्मेवारी क्रमश दिंदै जाने ।
६. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र निर्माण कार्य सम्पन्न भएका र निर्माणधिन अवस्थाका पूर्वाधारहरुको उचित मर्मत संभार सहित दिगो उपयोगिताको लागि स्थानीय निकायहरुको आपसमै श्रोत, नेपाल सरकारको अनुदान अन्तर्गत पूर्वाधार क्षेत्रका लागि वार्षिक रुपमा विनियोजित रकमको निश्चित प्रतिशत रकम मर्मत सम्भारको लागि उपयोग गर्ने ।
७. मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापनको जिम्मेवारी गाउँपालिकाले उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्दै जाने ।
८. मर्मत सम्भार तथा संचालन व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्देशिका कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिका, गाउँबासी तथा उपभोक्ता समितिहरुले समय समयमा बैठक बसी देखिएका समस्या समाधानका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।

११. मर्मत सम्भार कार्य कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्था:

मर्मत सम्भारको कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यान्वयन गराउदा देहाय अनुसार गर्नु पर्नेछ:

१. देवघाट गाउँपालिकाको उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यविधि २०७४ तथा प्रचलित कानून बमोजिम हुने गरी कार्यक्रम स्थानीय उपभोक्ता समूहद्वारा गठित उपभोक्ता समिति मार्फत गराउन प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
२. माथि उल्लेखित प्रक्रियाबाट काम गराउने प्रयोजनको लागि गाउँपालिकाले उपभोक्ता समितिलाई विषयगत रुपमा वर्गीकरण र सूचिकृत गरी उनीहरुको लगत अद्यावधिक गर्न सक्नेछ ।
३. उपनियम (१) बमोजिम उपभोक्ता समितिद्वारा स्थानीय आयोजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा वा सञ्चालन गराउदा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ
 - क) उपभोक्ता समिति मार्फत काम गराउदा लागत, काम सम्पन्न हुनुपर्ने अवधि, सम्पन्न कामको सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार र आवश्यक अन्य कुरा समेत स्पष्ट खोली गाउँपालिका र उपभोक्ता समिति बीच सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।
 - ख) यस कार्यका लागि गाउँपालिकाले लागत अनुमान तयार गर्ने, प्राविधिक सल्लाह दिने, जाँचपास लगायत अन्य प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
 - ग) प्राविधिकले लागत अनुमान गर्दा जनसहभागिताको अंश समेत किटानी साथ उल्लेख गर्नुपर्नेछ । यस्तो लागत अनुमानको रकममा मूल्य अभिवृद्धि कर, शिरोभार (ओभरहेड) तथा कन्टिन्जेन्सी रकम र जनसहभागिता अंश कट्टि गरी उपभोक्ता समितिलाई काम दिनु पर्नेछ ।

- घ) उपभोक्ता समितिले निर्माणसम्बन्धी काम सम्पन्न गरिसकेपछि प्राविधिकबाट नापजाँच गराई उक्त कार्यका लागि प्राप्त रकम र जनसहभागिताबाट व्यहोरेको श्रम वा नगद वा जिन्सी समावेश भएको कूल खर्चको विवरण र बहुमत उपभोक्ता समूहको उपस्थिति र निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि समेत गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ । यसरी विवरण प्राप्त भएपछि गाउँपालिकाले अनिवार्य सार्वजनिक परीक्षण समेत गराई सो सहितको अभिलेख खडा गर्नु पर्नेछ ।
- ङ) उपभोक्ता समितिले गराएको काम ठेकेदारबाट गराउनु हुँदैन । उपभोक्ता समितिले समयमा काम गराउन नसकेमा गाउँपालिकाले प्रचलित नियम बमोजिम वा अन्य प्रक्रियाबाट काम गराउन सक्नेछ । उपभोक्ता समितिले रकम दुरुपयोग गरेको बुझिन आएमा छानविन गरी दुरुपयोग भएजति रकम उपभोक्ता समितिको पदाधिकारीबाट दामासाहीले सरकारी बाँकीसरह असुल उपर गरिनेछ ।
- च) उपभोक्ता समितिबाट सम्पन्न हुने कामको मर्मत सम्भारको जिम्मा सोही उपभोक्ता समितिको हुने भन्ने कुरा समझौतामा स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- छ) उपभोक्ता समितिले जिम्मा लिएको कार्य सम्पन्न भएपछि सोको रेखदेख, मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेवारीसमेत तोकी आयोजनाको स्वामित्व उपभोक्ता समितिलाई नै हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ । यसरी हस्तान्तरण भै प्राप्त आयोजनाको सेवा उपयोगवापत उपभोक्ता समितिले दस्तुर तोकी वा लाभान्वित उपभोक्ताले रकम उठाई आफ्नो कोष खडा गरी सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- ज) बढी जटिल प्राविधिक पक्ष समेत समावेश भएको र मेशिनको बढी प्रयोग हुने काम बाहेक सामान्तया श्रमप्रधान प्रविधि अपनाइने आयोजना वा कार्यक्रममात्र उपभोक्ता समितिमार्फत गराउनु पर्नेछ ।
- तर कारण खोली गाउँपालिकाले निर्णय गरेमा बिशेष अनुगमनको व्यवस्था मिलाई उपभोक्ता समितिसंग संयुक्त व्यवस्थापनमा अन्य आयोजना कार्यान्वयन गराउन बाधा पर्ने छैन ।
- झ) उपभोक्ता समितिले प्रथम किस्ताको प्राविधिक मूल्याङ्कन, समझौता तथा कार्यसम्पादनको आधारमा नापजाँच र मूल्य खुलेको रनिङ् बिल, उपभोक्ता समितिको बैठकको निर्णयको प्रतिलिपि सहित गाउँपालिकामा निवेदन प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।
- ञ) उपभोक्ता समितिबाट खण्ड (झ) बमोजिमको विवरण प्रस्तुत भई कार्य सम्पन्न मुल्यांकनमा उल्लेखित रकम मात्र भुक्तानि दिनुपर्नेछ ।
- ट) उपभोक्ता समितिले गरेको खर्चको श्रेस्ता, बिल, भरपाई गाउँपालिकाले जुनसुकै समयमा पनि कर्मचारी खटाई जाँच गरी प्रतिवेदन लिन सक्नेछ ।
- ठ) उपभोक्ता समितिले गाउँपालिका समक्ष कामको लागि निवेदन प्रस्तुत गर्दा तथा गाउँपालिकाले उपभोक्ता समितिसंग संझौता गर्दा उपभोक्ता समितिले गर्ने योगदानको रकम खुलाउनु पर्नेछ र उपभोक्ता समितिले कार्य गर्दा सो अनुरूप गरी हिसाब किताब राख्नु पर्नेछ ।
- ड) उपभोक्ता समितिबाट गराएको कामको लागि गाउँपालिकाबाट प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ढ) आयोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभ पाउने उपभोक्ताबाट गठित उपभोक्ता समितिको कूल सदस्यममध्ये महिला सदस्य तेत्तीस प्रतिशतमा नघट्ने गरी र उपलब्ध भएसम्म अपाङ्ग, दलित, आदिवासी/जनजातीको समेत समावेशी प्रतिनिधित्व भएको हुनुपर्नेछ ।

- निर्वाचित वहालबाला पदाधिकारी, वहालवाला सरकारी कर्मचारी, शिक्षक उपभोक्ता समितिमा रहन पाउने छैन ।
- ण) उपभोक्ता समितिले आफूले जिम्मा लिएको काम सम्पन्न गर्न थप म्याद आवश्यक भएमा कारणसहित निवेदन दिएमा खण्ड (त) बमोजिमको उपभोक्ता समूह र उपभोक्ता समितिले गरेको निर्णयको आधारमा मनासिव देखिएमा गाउँपालिकाले म्याद थप गर्नेछ ।
तर साधारणतया यस्तो म्याद थपको अबधि कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधिभन्दा बढी हुने छैन ।
- त) उपभोक्ता समितिले गरेको निर्माण कार्यको मूल्यांकन र नापी किताबको आधारमा किस्ता भुक्तानी दिने तथा अन्तिम कार्य सम्पन्न फाराम र नापी किताबको आधारमा अन्तिम किस्ता भुक्तानी दिइनेछ । यसरी सम्पन्न भएको कार्यको प्रकृति हेरी छ महिना भित्र निर्माण कार्यमा कुनै त्रुटी (डिफेक्ट) भई सच्याउनु परेमा निर्माण कार्य गर्ने उपभोक्ता समितिले नै आफ्नो खर्चमा सच्याउनु पर्नेछ ।
- थ) निर्माण कार्य बाहेक अन्य कार्यक्रममा उपभोक्ता समितिसंग सम्झौता गरी सञ्चालन वा कार्य सम्पन्न गराउँदा स्वीकृत नम्रस, मापदण्ड, र लागतको प्रस्ताव स्वीकृत गरी उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- द) उपभोक्ता समितिलाई एकपटक उपलब्ध गराएको काम सम्पन्न नभई अर्को काम दिइने छैन ।
- ध) मर्मत सम्भार कर्ता वा कामदार समूहको व्यवस्थाबाट हुन नसकिने तथा प्राविधिक दृष्टिले जटिल एवं मेशीनरीको उपयोग गर्नु पर्ने मर्मत सम्भार कार्य मात्र ठेक्का पट्टाबाट सम्पन्न गरिने छ ।
- न) सम्भारकर्ता वा कामदारहरुको डोर हाजिर फाराम भरी तोकिएको व्यक्ति वा प्राविधिकको सिफारिशमा उपभोक्ता समितिले भुक्तानी गर्नेछ ।
- प) सडक लगायतका पूर्वाधारहरुको मर्मत सम्भारका लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक जनशक्तिमा गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउनेछ ।

१२. योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन:

सहभागितात्मक प्रक्रियाबाट मर्मत सम्भार योजनाहरु तर्जुमा गर्नु पर्दछ । जसको प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ:

१. समितिको गठन तथा कोषको व्यवस्थापन,
२. भौतिक अवस्थाको विवरण संकलन, प्राप्त विवरणको लेखाजोखा तथा छलफल
३. प्रारम्भिक लगत अनुमान र प्राथमिकिकरण,
४. विस्तृत अध्ययन तथा लागत अनुमानको तयारी,
५. समितिबाट योजना सहितको कार्यक्रमको तयारी,
६. योजना शाखाबाट निरीक्षण र उपभोक्ता समितिहरुको गठन,
७. गाउँ विकास कार्यक्रममा समावेश,
८. कार्यान्वयन व्यवस्थापन तथा सार्वजनिक परीक्षण,
९. अनुगमन तथा मूल्यांकन र पृष्ठपोषण,
१०. कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन,
११. समिक्षा ।

परिच्छेद-३

कोष ब्यबस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

१३. कोषको स्थापना र खाता सञ्चालन:

१. देवघाट गाउँपालिकाको दफा ४ (ग) बमोजिमको प्रयोजनका लागि यस निर्देशिकाको बुँदा नं ७ मा व्यवस्था भए अनुसारको एक मर्मत सम्भार विशेष कोष स्थापना गरिनेछ ।
२. उप दफा १ कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:
 - क) मर्मत सम्भार विशेष कोषका लागि हालसम्म छुट्याईएको सम्पूर्ण रकम
 - ख) प्रत्येक आर्थिक वर्षमा गाउँ सभाले विनियोजन गरेको रकम,
 - ग) कुनै व्यक्ति वा संस्था वा निकायद्वारा कोषलाई प्राप्त हुने सहयोग वा अनुदान रकम,
 - घ) गाउँ सभा को स्वीकृतिमा प्राप्त अन्य रकम,
 - ङ) नेपाल सरकारबाट विनियोजित रकम,
 - च) संघ, प्रदेश, जिल्ला समन्वय समितिबाट प्राप्त रकम,
 - छ) अन्य विविध श्रोतबाट प्राप्त रकम
 - ज) हरेक आयोजनाबाट कट्टी भएको रकम र
३. गाउँपालिकाबाट सञ्चालित भौतिक निर्माणसंग सम्बन्धित हरेक आयोजनाबाट ३ प्रतिशतका दरले मर्मत सम्भार कोषका लागि रकम कट्टी गरी राखिने छ ।
४. समितिको निर्णयबाट तोकिएको बैकमा “मर्मत सम्भार विशेष कोष” नामको एक खाता खोली आर्थिक कारोबार सञ्चालन गरिनेछ ।
५. यस कोषको खाता सञ्चालन गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा शाखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट गरिने छ ।

१४. कोषको प्रयोग:

१. यस कोषको रकम देहाय बमोजिमको कामको लागि प्रयोग गर्न सकिनेछ ।
 - क) नियमित मर्मत सम्भारको कार्य गर्न गराउन
 - ख) सार्वजनिक बाटो, पूल, पुलेसा प्रति सकारात्मक धारणा, सम्मान, मर्यादा र दायित्व बोध बारे जनचेतना अभिवृद्धि गराउने गराउन,
 - ग) मर्मत सम्भार काम गर्ने संस्थाहरु बीच समन्वय र कार्यमा स्तरीयता ल्याउन निरन्तर सुपरिवेक्षण र अनुगमन गर्ने ।
 - घ) सामाजिक सचेतना तथा सहभागिता मूलक कार्यक्रम संचालन गर्न ।

१५. नपुग रकमको व्यवस्था:

रकम अभाव भई संचालित कार्यक्रमहरुमा प्रत्यक्ष असर पर्ने अवस्था भएमा व्यवस्थापन समितिले औचित्य हेरी नपुग रकमका लागि गाउँपालिकामा आवश्यक व्यवस्थाका लागि प्राविधिकको सिफारिश सहित पेश गर्नु पर्नेछ ।

१६. अनुमानित खर्चको प्रस्तावित विवरण पेश गर्ने:

आगामी आर्थिक वर्षमा मर्मत सम्भार विशेष कोषका लागि आवश्यक पर्ने रकमको व्यवस्था मिलाउन गाउँ सभामा वजेट प्रस्तुत गर्दा नै कार्यक्रम सहितको अनुमानित खर्चको प्रस्तावित विवरण पेश गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम खुलाउन संभव नदेखिएमा एकमुष्ट अनुमान पेश गर्नु पर्नेछ । एकमुष्ट रकमबाट मर्मत संभारमा खर्च हुने योजना कार्यान्वयन तथा कोष व्यवस्थापन समितिको बैठकबाट स्विकृत हुनु पर्नेछ ।

१७. बजेटको बांकी रकम:

एक आर्थिक वर्षमा खर्च हुन नसकी बाकी रहेको रकम फ्रिज हुने छैन । आगामी आर्थिक वर्षको मर्मत योजनालाई भुक्तानी दिने गरी कोषमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

१८. श्रेस्ता राख्ने:

१. कार्यालयले कोषको आय र व्ययको श्रेस्ता तोकिए बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।
२. समितिले प्रशासनिक खर्च कुल खर्च अनुपातको चार प्रतिशत कन्टिजेन्सी भन्दा बढी गर्न पाउने छैन ।
३. वजेटको रकम तोकिएको क्षेत्रवाहेक अन्यत्र खर्च गर्न पाइने छैन ।

१९. लेखा:

मर्मत सम्भार विशेष कोषको आय व्ययको लेखा कार्यालयले राख्नु पर्नेछ ।

२०. लेखापरीक्षण:

मर्मत सम्भार विशेष कोषबाट भएको आय व्ययको आन्तरिक लेखा परीक्षण र अन्तिम लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ

परिच्छेद-४

कार्यान्वयन व्यवस्थापन, समितिको गठन र निर्देशिका

२१. कार्यान्वयन व्यवस्थापन:

१. सम्पन्न पूर्वाधारहरुको मर्मत सम्भार कार्य उपभोक्ता समिति वा सोझै कामदार मार्फत वा ठेक्का मार्फत गराउने व्यवस्था गरिनेछ । कुन काम कसरी गर्ने गराउने भन्ने विषयमा अवस्था हेरी समितिले तय गरे अनुसार हुनेछ । तर यस किसिमको कार्य गर्नका लागि गाउँपालिकाको पूर्व स्वीकृति भने लिनु पर्नेछ ।
२. मर्मत सम्भार कार्य व्यवस्थित रुपमा कार्यान्वयन तथा कोष व्यवस्थापनका लागि एक समितिको गठन गरिनेछ
३. दफा (२) बमोजिम गठित समितिमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरु अध्यक्ष तथा सदस्य रहनेछन्:

(क)	अध्यक्ष (गाउँपालिका)	– संयोजक
(ख)	उपाध्यक्ष (गाउँपालिका)	– सदस्य
(ग)	प्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत	– सदस्य
(घ)	सम्बन्धित वडाका वडा अध्यक्ष	– सदस्य
(ङ)	प्रमुख, पूर्वाधार शाखा	– सदस्य
(च)	प्रमुख, लेखा शाखा	– सदस्य
(छ)	प्रमुख, योजना शाखा	– (सदस्य सचिव)

४. यस कार्यविधि बमोजिम गठित समितिको नियमित बैठकमा कामसँग सम्बन्धित कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधिलाई आवश्यकता अनुसार आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
५. आमन्त्रित पदाधिकारीले पनि बैठकमा उपस्थित भए वापत अन्य पदाधिकारीले पाए सरहको भत्ता तथा अन्य सुविधा पाउनेछ ।
६. आमन्त्रित पदाधिकारी वा व्यक्तिको मताधिकार हुने छैन ।

२२. समितिको बैठक:

१. समितिको बैठक कम्तीमा तीन महिनाको एकपटक र आवश्यक परेमा जुनसुकै बखत पनि बस्न सक्नेछ ।
२. समितिको बैठक संयोजकसंग परामर्श गरी सदस्य-सचिवले बोलाउनेछ ।

२३. बैठकको निर्णय:

समितिको बैठकको निर्णय सम्पूर्ण सदस्य संख्याको बहुमतको आधारमा हुनेछ ।

२४. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- क) आगामी आर्थिक वर्षमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र कार्यविधिको नं. २६ को १ र ३ अनुसारको मर्मत गरिनु पर्ने भौतिक संरचनाहरुको लागत सहितको विवरण संकलन गरी विवरण सहित र अन्यको आकस्मिक मर्मत शिर्षक समेत गाउँ सभामा पेश गर्ने ।
तर सभाको अन्त्य भएपछि आकस्मिक रुपमा मर्मत गर्नु पर्ने भएमा वा मर्मत नगरि नहुने अवस्थामा समितिको बैठकबाट निर्णय गरि आकस्मिक शिर्षकबाट कार्यविधिको नं. २६ को नं. २, ४, ५, ६ र ७ अनुसारका मर्मत संभार गर्ने र त्यस पछि वस्ने कार्यपालिकाको बैठकमा मर्मतको विवरण पेश गर्ने ।
- ख) ऐन र नियमावली अनुसार कोषको खातामा जम्मा गर्नु पर्ने रकम समयमा नै जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- ग) कोषको लागि वार्षिक रुपमा आवश्यक पर्ने, यसबाट आर्जन हुने र खर्च हुने रकमको कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- घ) कोषको आय-व्यय सम्बन्धी हरहिसाबको लेखापरीक्षण गराई सो को लेखापरीक्षण प्रतिवेदन गाउँपालिकामार्फत सभामा पेश गर्ने ।
- ङ) सचिवालय सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने कर्मचारीहरू लगायत खर्चको व्यवस्था कार्यालयबाटै मिलाउने व्यवस्था गर्ने ।
- च) प्रत्येक महिनामा कोषमा जम्मा भएको तथा खर्च भएको रकमको यथार्थ विवरण सार्वजनिक गर्ने/गराउने ।
- छ) समितिमा आवश्यक रकम जुटाउने तर्फ आवश्यक पहल गर्ने ।
- ज) बिभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरूसँग गाउँपालिकाको सहमतिमा कार्यक्रमहरु उपलब्ध गराउने तर्फ आवश्यक पहल गर्ने ।
- झ) श्रोतको व्यवस्थापन गर्ने ।

२५. समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार:

समितिका पदाधिकारीहरूको काम कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ

क) संयोजकको काम, कर्तव्य र अधिकार:

१. समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।
२. कोषको सम्पूर्ण गतिविधिको नेतृत्व गर्ने ।
३. कोष सम्बन्धी सम्पूर्ण उत्तरदायित्व बहन गर्ने ।
४. समितिबाट पारित वार्षिक कार्यक्रम तथा आय व्ययको विवरण ।
५. प्रस्तावित बजेटमा समावेश गरी गाउँ सभामा पेश गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
६. कार्यक्रमहरुको विवरण समयमा नै संकलन गरि राख्ने व्यवस्था मिलाउने ।

ख) सदस्य-सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार:

१. कोषको कार्यालय सञ्चालन गर्ने ।
२. बैठकको निर्णय अभिलेख गरी राख्ने ।
३. बैठकको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने ।
४. अध्यक्षको निर्देशन अनुसार कार्य सञ्चालन गर्ने, गराउने ।
५. कोषको सञ्चालन सम्बन्धी श्रेस्ता तथा चल अचल सम्पत्तिको जिम्मा लेखांकन गर्ने ।
६. वार्षिक आर्थिक प्रतिवेदन र लेखा परीक्षण प्रतिवेदन समितिमा पेश गर्ने ।
- ग) सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार:
 १. समितिको बैठकमा नियमित रूपमा भाग लिने ।
 २. निर्णय कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
 ३. कोषको प्रवद्र्धन र कार्यक्रमको हित हुने कार्य प्रस्ताव गर्ने ।
 ४. अध्यक्षको निर्देशन अनुसार अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।

परिच्छेद —५

मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्था

२६. मर्मत सम्भारका प्रकार:

मर्मत सम्भारका प्रकार निम्नानुसारका हुनेछन:

१. नियमित मर्मत सम्भार,
२. पटके मर्मत सम्भार,
३. आवधिक मर्मत सम्भार,
४. आकस्मिक मर्मत सम्भार,
५. रोकथाम मूलक मर्मत सम्भार
६. विशेष मर्मत सुधार ।

२७. प्राथमिकता क्रम:

मर्मत सम्भार कार्यको प्राथमिकता तोक्ने काम समितिले प्राप्त तथ्यांक र वस्तुस्थितिका आधारमा गर्ने भएता पनि साधारणतया उपलब्ध साधन र श्रोत समेतलाई ध्यान दिदै निम्न प्राथमिकताका आधारमा प्राथमिकता तोकी कार्यसञ्चालन गरिने छ ।

क) आकस्मिक मर्मत सुधार,

ख) नियमित मर्मत सम्भार

ग) पटके मर्मत सुधार

घ) आवधिक मर्मत सम्भार

ङ) रोकथाम मूलक मर्मत सम्भार ,

च) बाटो, नाली मर्मत सुधार ।

२८. वार्षिक मर्मत सम्भार योजना:

गाउँपालिकाले निम्न विवरण सहितको निर्धारित ढाँचामा वार्षिक मर्मत सम्भार योजना तयार गरी गराई राख्नुपर्नेछ ।

१. मर्मत सम्भार कार्य आवश्यक भएका सडकहरुको विवरण,
२. मर्मत सम्भार कार्यको प्रकार
३. मर्मत सम्भार कार्यको प्राथमिकता,
४. मर्मत सम्भार कार्यको डिजाइन तथा लागत अनुमान,
५. उपलब्ध भौतिक सेवा तथा सुविधा र प्राविधिक श्रोतको जानकारी,
६. कार्यान्वयन प्रक्रियाको किसिम
७. प्राथमिकीकरण अनुमानित तालिका,
८. मर्मत सम्भार कार्य योजना ।

२९. विभिन्न निकायहरुको भूमिका:

गाउँपालिकास्तरीय मर्मत सम्भारको समुचित कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाका अतिरिक्त निम्न निकायहरुको पनि महत्वपूर्ण भूमिका रहनेछ:

१. उपभोक्ता समिति ।
२. गाउँपालिकासंग सिमाना जोडिएका स्थानीय तह,
३. सडक मर्मत सम्भार समिति,
४. सम्बन्धित उपभोक्ता,

परिच्छेद—६

विविध

३०. अनुगमन तथा मूल्यांकन:

गाउँपालिकाको मर्मत सम्भार विशेष कोष परिचालनका सन्दर्भमा अनुगमन तथा मूल्यांकन व्यवस्था देहाय अनुसार गरिनेछ:

- क) यस कार्यक्रमको कार्यान्वयनका सन्दर्भमा नियमित अनुगमन, निरीक्षण तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।
- ख) कार्यक्रम संचालन भै कार्यान्वयन भएकोमा प्राविधिक मूल्यांकनका आधारमा वा कार्यप्रगतिको आधारमा भुक्तानि दिन सकिनेछ ।
- ग) कार्यक्रमको अन्तिम किस्ता रकम अनुगमन तथा मूल्यांकनका आधारमा दिइने छ ।
- घ) अनुगमन तथा मूल्यांकनका आधारमा कार्यक्रमहरुको जाँचपास तथा फरफारक गरिनेछ ।
- ङ) अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्बन्धी खर्चको व्यवस्था गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले मिलाउनु पर्नेछ ।

च) उपभोक्ता समितिहरुबाट हुने मर्मत सम्बन्धी कार्यको अनुगमन गर्दा विल भरपाई लगायत विवरण संकलन काममा सम्लग्न व्यक्तिहरुको हाजिरी तथा कार्यरत रहने समय र स्थानका विषयमा पनि हेर्नु पर्दछ ।

३१. जाँचपास र फरफारक:

यस कार्यक्रम अन्तरगत संचालित स साना कार्यक्रमहरु पनि सम्पन्न भएपछि समयमा नै जाँचपास गरी त्यसको फरफराक गराउनु पर्नेछ ।

३२. संशोधन तथा बचाउ:

यस निर्देशिकामा उल्लेखित कुराहरुमा कुनै संशोधन गर्नु परेमा सम्बन्धित प्रचलित ऐन नियमको परिधिभित्र रही गाउँ कार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ । यस निर्देशिकामा उल्लेख गरिएका कुराहरुका हकमा यसै निर्देशिका अनुसार र उल्लेख नभएका कुराहरुका हकमा प्रचलित ऐन नियम अनुसार हुनेछ । निर्देशिकामा लेखिएका कुराहरु प्रचलित कानूनसंग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः निष्कृत हुनेछ ।

आज्ञाले
रमेश सुवेदी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत